

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantoch-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantoni-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013.....	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Małgorzata Raczkowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
e-mail: malgorzata_raczkowska@sggw.pl

NIERÓWNOŚCI EKONOMICZNE W KRAJACH EUROPEJSKICH

Streszczenie: W opracowaniu podjęto rozważania nad problemem nierówności w krajach europejskich. W pierwszej części omówiono główne nurty definicyjne oraz kierunki badawcze tego zjawiska. Druga część obejmuje analizę nierówności dochodowych opierającą się na czterech indeksach – współczynniku Giniego, wskaźniku zróżnicowania kwintylowego, wskaźniku luki płacowej oraz stopie ubóstwa (60% mediany dochodów). Uzyskane wyniki potwierdziły duże nierówności społeczne występujące pomiędzy krajami europejskimi. Wyodrębniono trzy grupy państw. Pierwsza obejmuje Norwegię, Islandię, Holandię, Szwecję oraz Czechy – w państwach tych poziom nierówności oraz wskaźnik ubóstwa znajdują się znacznie poniżej średniej europejskiej. Druga grupa to państwa, gdzie poziom nierówności oscyluje wokół średniej europejskiej – Litwa, Austria, Niemcy, Węgry, Luksemburg oraz Polska. Najwyższym poziomem nierówności wśród krajów europejskich odznaczała się Bułgaria, Rumunia, Grecja, Hiszpania, a także Portugalia.

Słowa kluczowe: nierówności, zróżnicowanie, dochód, płęć, ubóstwo.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.29

1. Wstęp

W każdym współczesnym społeczeństwie można spotkać się z różnymi rodzajami nierówności. Obejmują one m.in.: poziom dochodów i konsumpcji, dostęp do informacji i pozycji w społecznym podziale pracy, możliwości korzystania z dóbr kultury, warunków rozwijania i spożytkowania osobistych uzdolnień, możliwości udziału w życiu publicznym. W XXI wieku nierówności społeczne nie tylko nie ulegają zmniejszeniu, lecz wręcz się pogłębiają zarówno w wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym. W konsekwencji następuje nie tylko ekskluzja i wykluczenie społeczne dużych grup ludności, lecz także zmiany wartości w społeczeństwie. Ich wyrazem jest promocja indywidualności i kult sukcesu.

Należy zaznaczyć, iż istnienie nierówności społecznych jest również często pożądaną i korzystną dla różnych grup interesu. Nisko opłacana praca biednych przynosi korzyści bardziej zamożnym kategoriom społecznym, i to zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak i społecznym. Osoby o niskich dochodach nabywają niepełnowarto-

ściowe produkty, korzystają z tanich, nie zawsze fachowych usług, kupując to, czego inni „bogatsi” nie chcą. Istnienie biednych ma także istotne znaczenie dla samopoczucia lepiej usytuowanych, dostarczając podstaw do satysfakcji z własnego statusu, wyznaczając wyraźny dystans społeczny wobec „odrzuconych” [Karwińska].

Nierówności występujące w krajach europejskich można ująć w ramy mikro- i makroanalizy. Poziom mikro obrazuje zróżnicowanie wewnątrz danego kraju, jego specyficzne cechy i problemy. Natomiast poziom makro pokazuje różnice w poziomie nierówności pomiędzy poszczególnymi krajami, obszarami czy strukturami.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest problematyka nierówności rozpatrywana w krajach europejskich w latach 2011-2012. Uwagę skoncentrowano na analizie wskaźników obrazujących nierówności ekonomiczne. Do realizacji celu badawczego wykorzystano literaturę przedmiotu oraz wtórne dane statystyki Eurostatu.

2. Teoretyczne aspekty nierówności

Problematyka nierówności jest przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin nauki, w tym przede wszystkim socjologii, filozofii i ekonomii. W literaturze poświęconej problematyce nierówności można znaleźć wiele różnych definicji tego pojęcia. Ich niejednorodny charakter wynika przede wszystkim z dynamiki przemian nierówności w różnych sferach życia oraz wielowymiarowości tego zjawiska. Jedną z definicji nierówności mówi, że jest ona „środkiem, dzięki któremu społeczeństwo zapewnia sumienną obsadę najważniejszych pozycji przez najbardziej kwalifikowane osoby. Stąd każde społeczeństwo, niezależnie od tego, czy jest proste czy skomplikowane, musi różnicować ludzi według prestiżu i szacunku i musi zawierać pewien stopień zinstytucjonalizowanej nierówności” [Kokociński 2009]. Nierówności są zatem nierównością struktury społecznej, która oparta jest na nierównym podziale dochodów i prestiżu społecznego (nierówny podział dóbr materialnych, a także niematerialnych w społeczeństwie). Z kolei Zachorowska-Mazurkiewicz definiuje nierówności jako „sytuację, w której poszczególne jednostki nie mogą w pełni korzystać z przywilejów dostępnych innym lub także, że są wprost inaczej (gorzej) traktowane tylko ze względu na przynależność do pewnej grupy bądź kategorii społecznej” [Zachorowska-Mazurkiewicz 2011]. Według P. Sztompki „nierówności dotyczą nie cech indywidualnych, lecz tego innego rodzaju cech, tych cech pośrednich, które upodabniają do siebie pewne tylko zbiorowości – grupy społeczne, albo pewne tylko lokalizacje w społecznej strukturze – pozycje społeczne (statusy). Inaczej, nierówności dotyczą sytuacji, gdy ludzie są nierówni sobie nie z racji jakichkolwiek cech cielesnych czy psychicznych, lecz z powodu ich przynależności do różnych grup albo zajmowania różnych pozycji społecznych” [Sztompka 2002]. Z kolei Goodman określa nierówności jako „różnice między jednostkami wynikające z nierównego rozdzielania dóbr przez społeczeństwo, ale także z tego, że pewne osoby pracują ciężiej od innych, lub wybrały zawód czy karierę zapewniającą więcej władzy niż inne” [Goodman 1988].

W praktyce badawczej wyróżnia się trzy rodzaje nierówności: polityczne, ekonomiczne oraz społeczne. Nierówności polityczne ujawniają się, gdy nie ma bezwzględnej równości ludzi wobec prawa oraz nie ma równości w statusie obywatelskim. O nierówności politycznej można mówić również w sytuacji, gdy społeczeństwo obywatelskie nie istnieje, gdy określona grupa ludzi sprawuje władzę absolutną (totalitaryzm), która nie jest kontrolowana ani przez prawo, ani przez opinię publiczną. Z kolei nierówności ekonomiczne odnoszą się zazwyczaj do rozkładu dochodów w danym społeczeństwie lub stanu posiadania majątku, mogą się również odnosić do dostępu do trudno osiągalnych dóbr czy usług. Nierówności społeczne obejmują nierówne możliwości kształcenia, nierówne szanse na lepsze pozycje społeczne, nierówne nagrody za podobny wkład jednostki na rzecz społeczeństwa [Walczak-Duraj 2010].

Obok pojęcia nierówności funkcjonuje również pojęcie zróżnicowania społecznego. Zróżnicowanie społeczne odnosi się do członków społeczeństwa o odmiennych cechach społecznych, takich jak: stan majątkowy, wykształcenie, posiadanie władzy, styl życia, kultura osobista itd. Jedną z przyczyn zróżnicowania społecznego jest niewątpliwie rywalizacja o dobra rzadkie.

2.1. Wskaźniki nierówności ekonomicznych

W badaniach i literaturze przedmiotu stosowane są różne wskaźniki obrazujące nierówności ekonomiczne. Najczęściej cytowanym i wykorzystywanym miernikiem jest współczynnik Giniego. Informuje on o stopniu koncentracji określonych dóbr (dochodów, majątku itd.) w społeczeństwie. Współczynnik Giniego przyjmuje wartości z przedziału od 0 do 1 (niekiedy wartość mnożona jest przez 100 i przedstawiana w przedziale od 0 do 100). Im jest niższa wartość wskaźnika, tym bardziej jest równomierna dystrybucja dochodów w społeczeństwie. Gdy osiąga on wartość 0, oznacza to, że występuje maksymalna równość, tzn. wszyscy członkowie danej zbiorowości osiągają jednakowe dochody lub mają taki sam dostęp do pewnego dobra w przypadku nierówności innych niż dochodowe. Jeśli jedna osoba posiada wszelkie zasoby, a pozostali członkowie zbiorowości nie mają nic, współczynnik Giniego równy jest 1 (lub odpowiednio 100).

Dzieląc wartość współczynnika Giniego (przedział 0-1) na trzy części, można nadać mu odpowiednie poziomy – „niski”, „umiarkowany oraz „wysoki”. Jeśli wartość współczynnika nie wykracza poza 0,3 oznacza to, że dany kraj ma względnie małe rozwarstwienie dochodów (wzrost PKB pociąga za sobą wzrost zamożności mieszkańców). Przedział 0,3-0,45 oznacza średnie rozwarstwienie dochodów (w krajach tych występuje grupa dość duża grupa ludzi wykluczonych społecznie). Ostatni poziom powyżej 0,45 charakteryzuje państwa z wysokim bądź też bardzo wysokim poziomem zróżnicowania dochodów społeczeństwa.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym nierówności ekonomiczne jest indeks rozkładu dochodów S80/S20, nazywany także wskaźnikiem kwintylnego zróżnicowania dochodów. Wskaźnik ten określa stosunek sumy dochodów uzyskanych

przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów (najniższy kwintyl). Narzędzie to pozwala na uzyskanie odpowiedzi na pytanie, ilokrotnie dochody najbogatszych są wyższe od dochodów najuboższych. Rozwarstwienie można także analizować przez zestawienie udziału dochodów 10% lub 20% najuboższego i najbogatszego odsetka ludności w dochodach całej populacji.

Wskaźnikiem wykorzystywanym do pomiaru nierówności wynagrodzeń kobiet i mężczyzn jest luka płacowa (*gender pay gap*, *gender wage gap*). Miernik ten przedstawia różnicę w przeciętnych godzinowych wynagrodzeniach brutto kobiet i mężczyzn wyrażoną jako procent przeciętnego godzinowego wynagrodzenia mężczyzn. Wskaźnik luki płacowej wynoszący 10% oznacza zatem, że średnie wynagrodzenie brutto za godzinę jest w danym państwie dla mężczyzn o 10% wyższe niż dla kobiet.

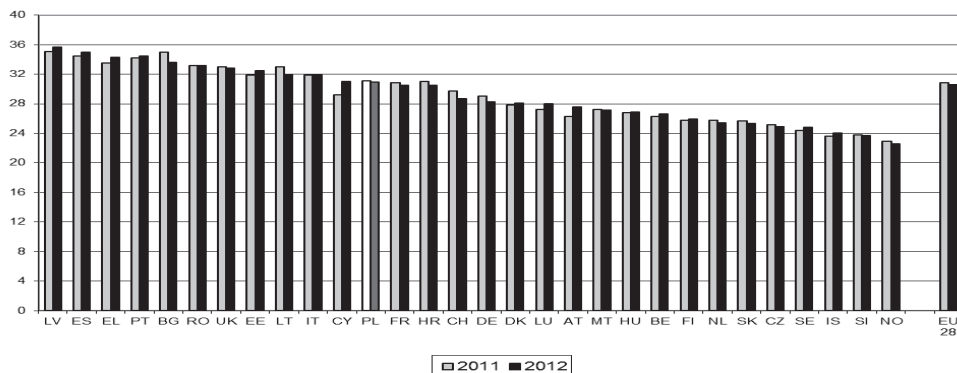
Wskaźnik luki płacowej nie uwzględnia wszystkich czynników wpływających na różnicę w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn (np. wykształcenie, staż, stanowisko, branża). Pokazuje on ogólny wymiar nierówności wynagrodzeń między płaciami w skali danego kraju. Luka płacowa nie wyznacza więc różnicy wysokości wynagrodzeń kobiet i mężczyzn znajdujących się w tej samej sytuacji zawodowej (to samo stanowisko, kwalifikacje, staż pracy itd.), lecz pokazuje różnicę w poziomie wynagrodzeń między płaciami wynikającą m.in. z tego, że kobiety pracują w gorzej wynagradzanych branżach, częściej pracują w niepełnym wymiarze czasu pracy, rzadziej zajmują wysoko wynagradzane stanowiska kierownicze.

Ważnym wskaźnikiem nierówności ekonomicznych w społeczeństwie jest stopa ubóstwa. W badaniach Eurostatu przyjmuje się relatywne podejście do pomiaru ubóstwa i za wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) uznaje się procent osób żyjących w gospodarstwach domowych, w których całkowity ekwiwalentny dochód jest poniżej 60% mediany dochodu ekwiwalentnego dla całego kraju. Miara ta określa zatem grupę ludności będącą w każdym z krajów w relatywnie najtrudniejszej sytuacji dochodowej (bez odniesienia do poziomu dochodów w pozostałych państwach).

Przedstawione powyżej wskaźniki nierówności ekonomicznych pozwalają na ocenę skali rozwarstwienia społeczeństwa, ale również umożliwiają określenie stopnia inkluzyjności wzrostu gospodarczego. Pozwalają odpowiedzieć na pytanie, czy ze wzrostu gospodarczego korzystają w równym stopniu wszystkie grupy społeczne, a jeśli wzrost ma charakter nierównomierny, to czy jego beneficjentami są tylko osoby najbogatsze.

3. Nierówności dochodowe w krajach europejskich

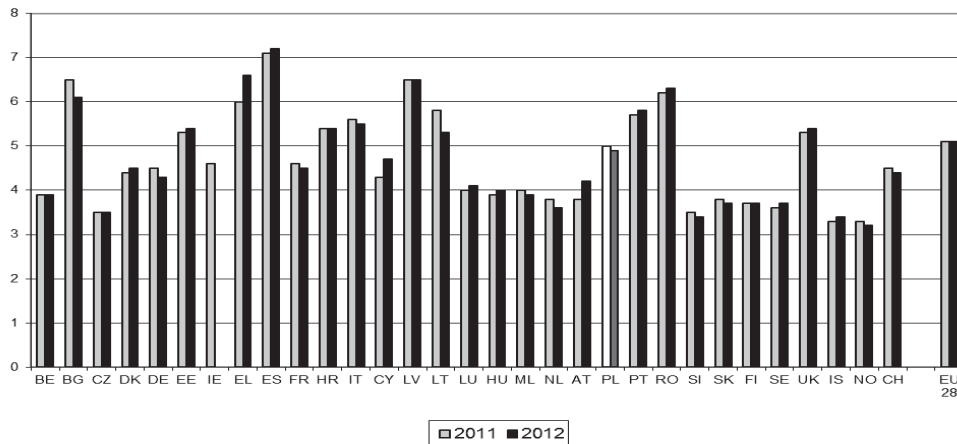
W krajach europejskich w ostatnich kilkunastu latach rośnie zróżnicowanie dochodów. Zestawienie na rysunku 1 prezentuje współczynniki Giniego uzyskane przez kraje europejskie w latach 2011-2012.

LV – Łotwa, ES – Hiszpania, EL – Grecja, PT – Portugalia, BG – Bułgaria, RO – Rumunia, UK – Wielka Brytania, EE – Estonia, LT – Litwa, IT – Włochy, CY – Cypr, PL – Polska, FR – Francja, HR – Chorwacja, CH – Szwajcaria, DE – Niemcy, LU – Luksemburg, AT – Austria, MT – Malta, HU – Węgry, BE – Belgia, FI – Finlandia, NL – Holandia, SK – Słowacja, CZ – Czechy, SE – Szwecja, IS – Islandia, SI – Słowenia, NO – Norwegia

Rys. 1. Współczynnik Giniego w krajach europejskich w latach 2011-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

* Brak danych dla Irlandii (IE) dla roku 2012.

Rys. 2. Wskaźnik kwintylowego zróżnicowania dochodów w krajach europejskich w latach 2011-2012 (w %)

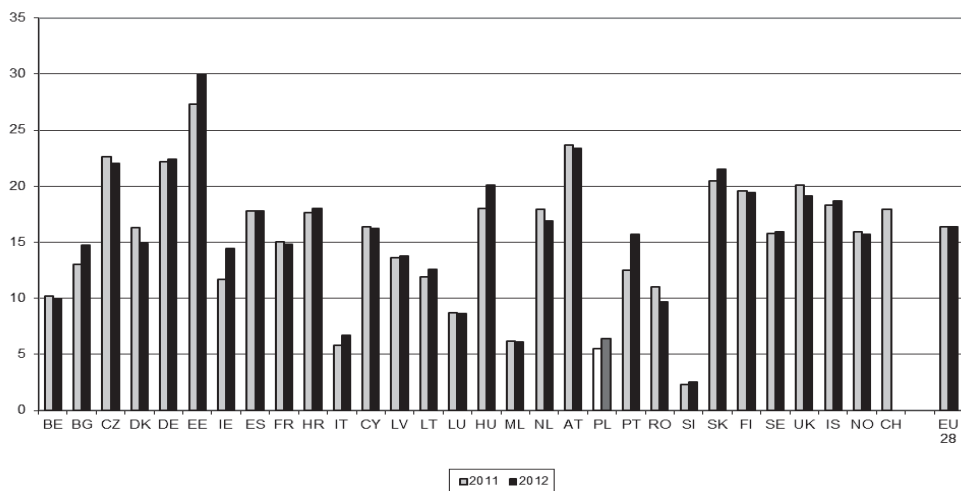
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2011 r. współczynnik Giniego kształtował się w przedziale od 0,229 do 0,35. W Polsce miara ta osiągnęła poziom 0,311 i była niewiele wyższa od średniej unijnej, która wyniosła 0,308. Największe nierówności dochodowe odnotowano na Ło-

twie (0,351), w Bułgarii (0,350) i Portugalii (0,342). Najniższa rozpiętość dochodów charakteryzowała Norwegię (0,0229), Islandię (0,0236) i Słowenię (0,238). Wśród nowych członków Unii Europejskiej najwyższe zróżnicowanie dochodów ma miejsce w krajach nadbałtyckich oraz w Polsce, a najniższe – w Czechach, Słowacji i na Węgrzech.

W 2012 r. współczynnik Giniego w Unii Europejskiej (EU-28) uległ niewielkiemu zmniejszeniu – o 0,2 p.p. Największe dysproporcje wystąpiły, podobnie jak w roku poprzednim, w Portugalii, na Liwie, Łotwie oraz w Hiszpanii. Natomiast grupa krajów o najniższym zróżnicowaniu obejmowała Norwegię, Słowenię, Islandię oraz Szwecję.

Porównując rok 2011 z 2012 można stwierdzić, iż poziom indeksu Giniego wzrósł dla 11 gospodarek, dla jednej pozostawał bez zmian, natomiast 16 państw odnotowało jego zmniejszenie. Największy wzrost wskaźnika nierównomierności rozkładu dochodów gospodarstw domowych wystąpił w gospodarce austriackiej (1,3 p.p.) oraz cypryjskiej (0,8 p.p.).

*Brak danych dla Szwajcarii (CH) dla roku 2012.

Rys. 3. Wskaźnik luki płacowej w krajach europejskich w latach 2011-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

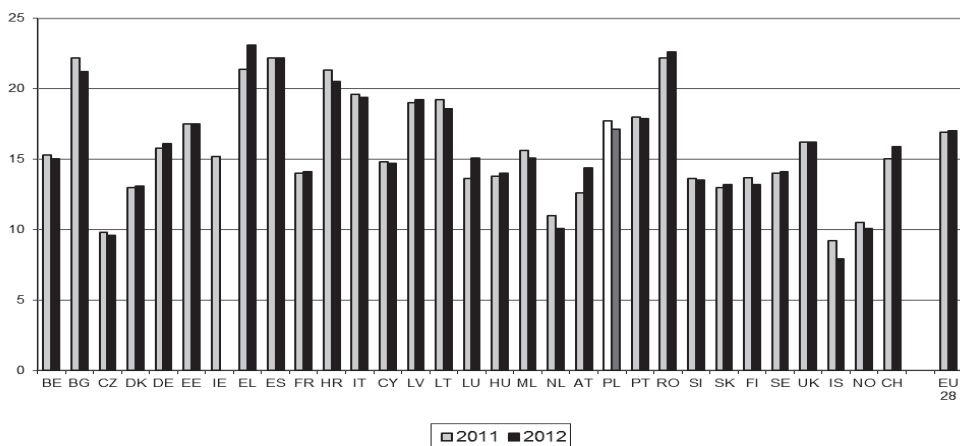
Wskaźnik zróżnicowania kwintylnowego w krajach europejskich w latach 2011-2012 przybierał również zróżnicowane wartości (rys. 2). W 2011 roku wskaźnik S80/S20 wyniósł 5,1% w całej Unii Europejskiej (EU 28) i wahał się od 3,3-3,5% w Islandii i Norwegii do 6,5% – w Bułgarii i na Łotwie, najwyższą wartość osiągając w Hiszpanii (7,1%). W przypadku Polski w 2011 r. 20% osób o najwyższym poziomie dochodów dysponowało 5-krotnie wyższymi dochodami niż 20% osób o najniższych dochodach.

W 2012 roku wskaźnik S80/S20 dla Unii Europejskiej (28 państw) pozostał na tym samym poziomie co w roku poprzednim – 5,1%. Na górze rankingu znalazła się, podobnie jak w minionym roku, Hiszpania (7,2%), a na dole Norwegia (3,2%). Indeks dla Polski zmniejszył się o 0,1 p.p., osiągając poziom 4,9%.

W latach 2011-2012 największy wzrost wskaźnika zróżnicowania kwintylnowego dochodów odnotowano w Grecji (0,6 p.p.) oraz w Austrii (0,4 p.p.), natomiast największy spadek na Litwie (0,5 p.p.) oraz w Bułgarii (0,4 p.p.).

Kolejnym z obszarów nierówności występującym w krajach europejskich są nierówności ze względu na płeć. Z danych Eurostatu wynika, iż według tego punktu nierówności w Europie są największe. W latach 2011-2012 godzinowe zarobki brutto kobiet były średnio o 16,4 p.p. niższe od mężczyzn w Unii Europejskiej (UE 28) – rys. 3. W 2012 roku w poszczególnych państwach członkowskich różnica płac zmieniała się o 27,5 p.p., od 2,5% w Słowenii do 30% w Estonii. Nieznaczna część krajów UE wykazywała wskaźnik luki płacowej poniżej 10%. Do grona tych państw należy: Słowenia, Rumunia, Polska, Luksemburg, Włochy. W krajach tych kobiety bardzo rzadko zajmują się pracą w niskopłatnych zawodach wymagających niskich kwalifikacji. Są to też kraje o dość dużym odsetku kobiet nieaktywnych zawodowo. Poniżej unijnej średniej znajdowała się także: Belgia, Bułgaria, Irlandia, Francja, Łotwa, Litwa, Portugalia, Szwecja i Norwegia. Najwyższe wskaźniki odnotowano w Estonii, Austrii, Islandii, Czechach, na Węgrzech oraz Słowacji, co wynika z dużej liczby kobiet pracujących w tych krajach w niepełnym wymiarze godzin.

Ważnym wskaźnikiem nierówności dochodowych jest stopa ubóstwa. W 2012 roku w krajach europejskich zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym było 17% populacji UE (rys. 4). Dla porównania w 2011 roku problem dotyczył 16,9% Europejczyków.

* Brak danych dla Irlandii (IE) dla roku 2012.

Rys. 4. Wskaźnik stopy ubóstwa w krajach europejskich (60% mediany dochodów) w latach 2011-2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2012 roku największy procent osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym odnotowano w Grecji (23,1%), Hiszpanii (22,2%) i Bułgarii (21,2%). W grupie ryzyka znalazło się najmniej obywateli Islandii i Czech (poniżej 10%) oraz Holandii i Norwegii (niewiele ponad 10%). Polska znalazła się na 19. miejscu z 17% osób zagrożonych.

Porównując rok 2011 z 2012, można zauważyć, że stopa ubóstwa zwiększyła się w 14 europejskich państwach – w największym stopniu w Grecji o 1,7 p.p. W 10 państwach zmniejszyła się, a w trzech pozostała na tym samym poziomie. W Polsce stopa ubóstwa kształtowała się na poziomie średniej unijnej – 17,1. W dwóch analizowanych latach widać niewielki spadek o 0,6 p.p.

4. Zakończenie

Przeprowadzona analiza poziomu nierówności w krajach europejskich pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1. Definicje nierówności społecznych związane są ściśle z sytuacją społeczną, ulegają tak jak i ona bezustannym zmianom. Występują pewne rodzaje nierówności tzw. tradycyjne, których opisywanie od wielu lat odbywa się w tych samych kategoriach, a zmianie ulega jedynie ich empiryczny wymiar.

2. Uwzględniając dane statystyczne Eurostatu można potwierdzić, iż w krajach europejskich występują nierówności dochodowe. Gospodarki unijne można sklasyfikować w grupie o małym lub średnim rozwarstwieniu dochodów.

3. Do grona państw, w których poziom nierówności oraz wskaźnik ubóstwa znajdują się znacznie poniżej średniej UE, należy zaliczyć Norwegię, Islandię, Holandię, Szwecję oraz Czechy. W krajach tych występuje niski poziom polaryzacji płac oraz niskie bezrobocie. Transfery kapitałowe nie są nakierowane na konkretne grupy społeczne, a progresja podatkowa jest niska.

4. Litwę, Austrię, Niemcy, Węgry, Luksemburg, Polskę charakteryzuje oscylujący wokół średniej państw europejskich poziom nierówności. Polaryzacja płac jest w każdym z nich dość wysoka. Część krajów tej grupy cechuje wysokie bezrobocie oraz znaczny udział pracy w niepełnym wymiarze godzin.

5. Najwyższym poziomem nierówności wśród krajów europejskich odznacza się Bułgaria, Rumunia, Grecja, Hiszpania, Portugalia. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy szukać w wysokiej polaryzacji płac, w wysokim poziomie bezrobocia oraz w wysokiej polaryzacji dochodów kapitałowych.

6. Polska jest w czołówce krajów UE pod względem stopnia nierówności dochodowych. Spośród „starych” krajów unijnych wyprzedza nas tylko Portugalia, a wśród nowych krajów z Europy Środkowo-Wschodniej wyższym poziomem nierówności cechują się jedynie kraje bałtyckie.

Literatura

- Gender pay gap statistics*, Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Gender_pay_gap_statistics (10.04.2014).
- Goodman N., 1988, *Wstęp do socjologii*, Zysk i S-ka, Poznań.
- Karwińska A., *Szanse i bariery ograniczania nierówności we współczesnej Polsce. Perspektywa mikro- i mezospoleczna*, http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt4/07_karwinska.pdf (12.04.2014).
- Kokociński M., 2009, *Metodologiczne aspekty badania nierówności społecznych*, [w:] *Spór o społeczne znaczenie społecznych nierówności*, red. K. Muzia, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Sztompka P., 2002, *Socjologia*, Znak, Kraków.
- The global gender gap report, 2013, World Economic Forum, 2013.
- Turner J., Musick D., 1985, *American Dilemmas. A Sociological Interpretation of Enduring Social Issues*, Columbia University Press, New York.
- Walczak-Duraj D., 2010, *Socjologia dla ekonomistów*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Zachorowska-Mazurkiewicz A., 2011, *Istota nierówności w procesie rozwoju – podejście instytucjonalne*, [w:] *Współczesne wymiary nierówności w procesie globalizacji*, E. Okoń-Horodyńska, A. Zachorowska-Mazurkiewicz (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

ECONOMIC INEQUALITY IN THE EUROPEAN COUNTRIES

Summary: The paper discusses the problem of social inequalities in European countries. In the first part the main definitional currents and research directions of this phenomenon are presented. The second part covers the analysis of social inequalities based on four indicators: Ginniego coefficient, quintile share ratio, indicators of the wage gap and the rate of poverty (60% of median income). The basis for the analysis were the Eurostat figures. The obtained operating results have confirmed the large social inequalities occurring between European countries. The analysis allowed to distinguish three groups of countries. The first group includes Norway, Iceland, the Netherlands, Sweden and the Czech Republic. In these countries the level of non-equality and poverty rate are significantly below average. The second group includes countries where the level of inequality fluctuates around the European average: Lithuania, Austria, Germany, Hungary, Luxembourg and Poland. The highest level of inequality among European countries is characterized by Bulgaria, Romania, Greece, Spain and Portugal.

Keywords: inequalities, diversity, income, gender, poverty.